

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Παραγωγή και Σύνθεση»

Συγγραφή: ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΜΠΟΤΕΛΗ

Εφαρμογή: ΘΕΟΔΩΡΑ ΤΡΙΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Παραγωγή και Σύνθεση

Εφαρμογή σεναρίου

Θεοδώρα Τριαντοπούλου

Δημιουργία σεναρίου

Στεφανία Μποτέλη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

Βαρβάκειο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο

Χρονολογία

03-3-2015 έως 11-3-2015

Διδακτική/θεματική ενότητα

- 1η ενότητα, Μέρος Γ΄: Από τον τόπο μου σ' όλη την Ελλάδα (Παραγωγή με αχώριστα μόρια).
- 2η ενότητα, Μέρος Γ΄: Ζούμε με την οικογένεια (Τα είδη των συνθέτων).
- 3η ενότητα, Μέρος Γ΄: Φίλοι για πάντα (Το α΄ συνθετικό).
- 5η ενότητα, Μέρος Γ΄: Συζητώντας για την εργασία και το επάγγελμα (Το β΄ συνθετικό).
- 6η ενότητα, Μέρος Γ΄: Παρακολουθώ, ενημερώνομαι και ψυχαγωγούμαι από διάφορες πηγές (Ετυμολογικές οικογένειες λέξεων).

- 8η ενότητα, Μέρος Γ': Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα (Παρασύνθετα και πολυλεκτικά σύνθετα).

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Μαθηματικά, Φυσική

Χρονική διάρκεια

4 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής,

II. Εικονικός χώρος: wiki

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Το σενάριο προϋποθέτει:

- Τη χρήση βιντεοπροβολέα ή διαδραστικού πίνακα για την παρουσίαση των εργασιών των μαθητών.
- Εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση των ηλεκτρονικών λεξικών.
- Εξοικείωση των μαθητών με το περιβάλλον του Επεξεργαστή Κειμένου Microsoft Office Word ή του λογισμικού παρουσίασης Microsoft Office Power Point για την παρουσίαση των εργασιών τους.
- Εξοικείωση του εκπαιδευτικού και των μαθητών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο.
- Εξοικείωση των μαθητών/τριών με τη συνεργατική γραφή μέσω του wiki της τάξης και με το περιβάλλον wiki.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Στεφανία Μποτέλη, Παραγωγή και Σύνθεση, Νεοελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

-

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της συγκεκριμένης εφαρμογής είναι η εξοικείωση των μαθητών με τους δύο βασικούς μηχανισμούς σχηματισμού λέξεων, την παραγωγή και τη σύνθεση. Αρχικά, οι μαθητές διερευνούν στην ολομέλεια τους μηχανισμούς αυτούς μέσα από δοσμένα παραδείγματα. Στη συνέχεια, χωρισμένοι σε ομάδες αναζητούν στο σχολικό εγχειρίδιο (έντυπο ή ψηφιακό) και στο γνωστικό αντικείμενο – επιστημονικό πεδίο που επιλέγουν, λέξεις/ειδικούς όρους που σχηματίζονται αντίστοιχα τους μηχανισμούς που διερεύνησαν. Συγκεκριμένα, μία ομάδα αναζητά παράγωγες λέξεις, δύο ομάδες σύνθετες με αχώριστα μόρια, μία ομάδα σύνθετες που προκύπτουν από την ένωση των θεμάτων δύο λέξεων, μία παρασύνθετες, μία πολυσύνθετες – λεξικές φράσεις – παραθετικά σύνθετα. Τα αποτελέσματα της εργασίας τους τα αποθηκεύουν σε αρχείο Word ή PowerPoint, τα αναρτούν στο wiki της τάξης και τα παρουσιάζουν στους συμμαθητές τους.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η εφαρμογή ακολουθεί το θεωρητικό πλαίσιο που τίθεται από το σενάριο: «Το σενάριο βασίζεται στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο, καθώς οι μαθητές οργανώνονται σε ομάδες, μοιράζονται ρόλους και συνεργάζονται, προκειμένου να εντοπίσουν όρους στα σχολικά εγχειρίδια των γνωστικών αντικειμένων του προγράμματος σπουδών

που ανήκουν σε συγκεκριμένη λεξικογραμματική κατηγορία (παράγωγες, σύνθετες, παρασύνθετες, πολυλεκτικά σύνθετα). Επιπλέον, στο πλαίσιο της ομάδας γίνεται η αυτοαξιολόγηση και η ετεροαξιολόγησή τους.

Επίσης, το συγκεκριμένο σενάριο αξιοποιεί σε μεγάλο βαθμό και τη θεωρία του κοινωνικού εποικοδομητισμού του Vygotsky, καθώς η συντελεσθείσα ανάπτυξη είναι η βάση πάνω στην οποία οικοδομείται η νέα γνώση, ενώ με την ανάθεση νέου καθήκοντος αναπτύσσεται η ζώνη επικείμενης ανάπτυξης, η οποία περιλαμβάνει τις ικανότητες των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός ανατροφοδοτεί την γνώση που απέκτησαν οι μαθητές σχετικά με τα γλωσσικά φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης στην Α΄ Γυμνασίου και τη θέτει ως βάση για την οικοδόμηση της νέας γνώσης, η οποία γίνεται με τρόπο διερευνητικό-ανακαλυπτικό. Ειδικότερα, οι μαθητές επεκτείνουν την ήδη αποκτηθείσα γνώση τους και τη συστηματοποιούν θεωρητικά και στη συνέχεια, διαμέσου της διερευνητικής-ανακαλυπτικής φάσης, εμποδώνουν τα φαινόμενα και εμβαθύνουν πάνω σε αυτά. Με βάση τα παραπάνω, το σενάριο αντλεί στοιχεία από τη θεωρία της Καθοδηγούμενης Ανακάλυψης (Bruner), καθώς με τη βοήθεια της «σκαλωσιάς» (scaffolding) που δίνεται από τον εκπαιδευτικό οι μαθητές μέσω της επαγωγικής αναζήτησης της γνώσης αποκτούν γνώσεις με τις δικές τους ενέργειες. Στο πλαίσιο αυτό, ο εκπαιδευτικός προσδιορίζει με σαφήνεια τα βήματα της μάθησης και βοηθά και στηρίζει τις ομάδες σε όλα τα στάδια (της διερεύνησης, της παραγωγής, της παρουσίασης).

Τέλος, το σενάριο αυτό εμπεριέχει στοιχεία διαθεματικότητας, καθώς η διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας γίνεται διαμέσου του περιεχομένου άλλων γνωστικών αντικειμένων (διδασκαλία γλώσσας μέσω περιεχομένου). Στο πλαίσιο αυτό αναγνωρίζεται η ανάγκη διαφορετικού τρόπου αξιοποίησης της γλώσσας, η οποία δεν πρέπει να χρησιμοποιείται από τον διδάσκοντα ως ένα απλό μέσο διδασκαλίας, αλλά να συνδέεται στενά με τον σχολικό χωροχρόνο και τη μαθητική εγγράμματη ταυτότητα. Για τον σκοπό αυτό θεωρείται ότι είναι σημαντικό η γλωσσική εκπαίδευση να αποκτήσει πραγματικά διαθεματικό χαρακτήρα και η

γλώσσα να διδαχτεί διαμέσου όλων των διδακτικών αντικειμένων (language across the curriculum) (Κουτσογιάννης & Παυλίδου 2012: 25).

Με βάση την πεποίθηση αυτή, στο συγκεκριμένο σενάριο η μελέτη και η χρήση της γλώσσας διαπερνά και άλλες περιοχές του προγράμματος σπουδών, ενώ η διαθεματική προσέγγιση επιχειρείται με βάση τρεις άξονες: τον ρόλο που έχει η γλώσσα ως μέσο διδασκαλίας, τον ρόλο που έχει η γλώσσα ως μέσο συγκρότησης του σχολικού λόγου, τις γνώσεις που είναι απαραίτητο να αποκτήσει ο μελλοντικός πολίτης (Κουτσογιάννης & Παυλίδου 2012: 28). Με αυτόν τον τρόπο διδασκαλίας οι μαθητές συνειδητοποιούν το γεγονός ότι η κατάκτηση της γλωσσικής γνώσης συμβάλλει γενικότερα στην κατάκτηση της σχολικής γνώσης και στη συγκρότηση της εγγράμματης ταυτότητας και δεν περιορίζεται στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας.»

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- Συνειδητοποίηση της μεγάλης σημασίας που έχει η κατάκτηση της γλωσσικής γνώσης για την κατάκτηση της σχολικής γνώσης.
- Συνειδητοποίηση της συνθετότητας και της ευπλασίας της γλώσσας μέσω της εκμάθησης των μηχανισμών της παραγωγής και της σύνθεσης.

Γνώσεις για τη γλώσσα

- Συνειδητοποίηση των γλωσσικών σχέσεων που διέπουν τις λέξεις (οικογένειες λέξεων).
- Εξοικείωση με την έννοια της συνεργατικής γραφής.
- Συνειδητοποίηση της σημασίας του ορισμού για την περιγραφή γλωσσικών φαινομένων, όπως η παραγωγή και η σύνθεση.
- Συνειδητοποίηση του πόσο σημαντικοί είναι οι μηχανισμοί της παραγωγής και

της σύνθεσης για την ορολογία ενός επιστημονικού πεδίου.

- Συνειδητοποίηση του πόσο στενά συνδέεται η γλώσσα και η δημιουργία καινούριων λέξεων και όρων με παραγωγή και σύνθεση με άλλα διδακτικά αντικείμενα.

Γραμματισμοί

Κλασικός Γραμματισμός

- Ορισμός των φαινομένων της παραγωγής και της σύνθεσης.
- Εξοικείωση με τη διαδικασία σύνθεσης λέξεων: γνήσια και καταχρηστική σύνθεση, παρασύνθετες λέξεις, μέρος του λόγου α΄ και β΄ συνθετικού, σύνθεση με λαϊκά και λόγια αχώριστα μόρια, πολυλεκτικά σύνθετα.
- Εξοικείωση με τη διαδικασία της παραγωγής νέων λέξεων (θέμα και παραγωγικές καταλήξεις/πρωτότυπες και παράγωγες λέξεις).
- Εξοικείωση με τις ετυμολογικές σχέσεις που συνδέουν τις λέξεις και με τη δημιουργία οικογενειών λέξεων.

Νέοι Γραμματισμοί

- Αξιοποίηση των ηλεκτρονικών ερμηνευτικών λεξικών κατά την επεξεργασία φύλλων εργασίας για την παραγωγή και τη σύνθεση.
- Χρήση του επεξεργαστή κειμένου ή του λογισμικού παρουσίασης για την παρουσίαση των ομαδικών εργασιών των μαθητών, με αποτέλεσμα την εξοικείωση με τη διαδικασία της κριτικής επιλογής των σημείων εκείνων που είναι απαραίτητα για μια ολοκληρωμένη παρουσίαση.
- Αξιοποίηση του wiki της τάξης για συμπαραγωγή και σχολιασμό γραπτού λόγου.

Διδακτικές πρακτικές

- Δεξιότητα της συνεργασίας με τα άλλα μέλη της ομάδας.
- Δεξιότητα της αυτενέργειας μέσα από την ανάληψη πρωτοβουλιών.

- Υπεύθυνη στάση απέναντι στον εαυτό τους και στους συμμαθητές τους, για να λειτουργήσει αποτελεσματικά η ομάδα τους.
- Κριτική ικανότητα αναφορικά με την ορθή επιλογή όρων.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η εφαρμογή ακολουθεί το πλαίσιο που τίθεται από το σενάριο. «Αφορμή για τη δημιουργία του συγκεκριμένου σεναρίου αποτέλεσε το γεγονός ότι η παραγωγή και η σύνθεση λέξεων ως γλωσσικά φαινόμενα τεμαχίζονται στο σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Γλώσσας Β΄ Γυμνασίου, με αποτέλεσμα από τη μια μεριά η διδασκαλία να χάνει την ενότητά της και από την άλλη το γλωσσικό φαινόμενο να κατακερματίζεται και να μην παρουσιάζεται ως ενιαίο στη γλωσσική αντίληψη των μαθητών/τριών. Επιπλέον, η χρήση ηλεκτρονικών λεξικών στην εφαρμογή του σεναρίου αυτού σκοπεύει στην εξοικείωση των μαθητών με το χρήσιμο αυτό εργαλείο και στη διδασκαλία του φαινομένου με έναν τρόπο περισσότερο ευχάριστο και εύληπτο για τους μαθητές.»

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το πλαίσιο της εφαρμογής ταυτίζεται με όσα αναφέρονται από στο σενάριο. Συγκεκριμένα: «Το σενάριο συνάδει με τους στόχους του [ΔΕΠΠΣ για τη Β΄ Γυμνασίου](#), σύμφωνα με τους οποίους οι μαθητές εντοπίζουν σε σύνθετες λέξεις από όλα τα γνωστικά αντικείμενα τα αχώριστα μέρη και τα διακρίνουν σε λόγια και μη λόγια, αναγνωρίζουν διαφορετικά είδη συνθέτων σε διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα, αναγνωρίζουν και τα δύο συνθετικά μιας λέξης και σχηματίζουν δικές τους σύνθετες λέξεις ενταγμένες σε λειτουργικό περιβάλλον, δημιουργούν ομάδες λέξεων που διαθέτουν κοινή ρίζα, δημιουργούν ομάδες λέξεων με την ίδια

παραγωγική κατάληξη, το ίδιο α' συνθετικό και το ίδιο β' συνθετικό και εντοπίζουν τις κοινές σημασίες. Ακόμη, εξοικειώνονται με τη χρήση των λεξικών.

Τέλος, σύμφωνα με το [Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Γυμνάσιο](#) (2011), επιδιώκεται οι μαθητές να αποκτήσουν ακαδημαϊκές δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να αντεπεξέρχονται στις απαιτήσεις όχι μόνο του γλωσσικού μαθήματος, αλλά και όλων των γνωστικών αντικειμένων του Π.Σ., να κατανοήσουν πως τόσο η κατανόηση όσο και η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου μπορούν να υποστηριχτούν από εργαλεία Web 2.0, παρεμβαίνοντας υποβοηθητικά στην καλλιέργεια της νέας ελληνικής και ότι στον σύγχρονο κόσμο κυρίαρχος τρόπος μάθησης είναι ο διερευνητικός, ώστε να είναι σε θέση να λειτουργούν ως ερευνητές και ερευνήτριες και να αποκτούν πρόσβαση σε πρακτικές γραμματισμού εκτός σχολείου.»

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται στο συγκεκριμένο σενάριο, καθώς οι μαθητές εξοικειώνονται με τη χρήση ηλεκτρονικών λεξικών και στη συνεργατική γραφή μέσω του περιβάλλοντος wiki.

Κείμενα

- Νεοελληνική Γλώσσα Β' Γυμνασίου, Τετράδιο εργασιών, Κείμενο 4: [\[Θαλάσσια ρύπανση\]](#)
- Κείμενα από τα σχολικά εγχειρίδια των μαθηματικών, φυσικής και νεοελληνικής γραμματικής που επιλέγουν οι μαθητές κατά την έρευνά τους.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η διδακτική ώρα

Η διδάσκουσα έγραψε στον πίνακα τον τίτλο του σεναρίου «Παραγωγή και Σύνθεση» και στη συνέχεια, κατέγραψε παραδείγματα παραγωγής και σύνθεσης, ένα για κάθε κατηγορία αξιοποιώντας το κείμενο 4, [\[Θαλάσσια ρύπανση\]](#) από την 1^η Ενότητα του

Τετραδίου Εργασιών Νεοελληνικής Γλώσσας Β΄ Γυμνασίου σελ. 12. Συγκεκριμένα, κατέγραψε τις λέξεις: ρύπανση, ελληνικός, βιομηχανικός, απόβλητα, Μεσόγειος, ανεξέλεγκτος, Μαύρη θάλασσα. Οι μαθητές επιχείρησαν να δώσουν τους ορισμούς των δύο μηχανισμών δημιουργίας λέξεων και να περιγράψουν τη διαδικασία παραγωγής και σύνθεσης, καθώς και τα διαφορετικά αποτελέσματά της: παράγωγες λέξεις, σύνθετες λέξεις, παρασύνθετες, πολυσύνθετες, λεξικές φράσεις, παραθετικά σύνθετα. Οι περιγραφές των μηχανισμών αυτών συμπληρώθηκαν με παρατηρήσεις που αφορούσαν στο συνδυαστικό φωνήεν, στη γνήσια και καταχρηστική σύνθεση, στις σημασίες των αχώριστων μορίων (λόγιων και λαϊκών), στις σημασίες των συνθέτων, στο μέρος λόγου όπου μπορεί να ανήκουν το α΄ ή β΄ συνθετικό. Όπου ήταν απαραίτητο, δίνονταν επιπλέον παραδείγματα.

Ως ατομική εργασία για το σπίτι δόθηκε η δημιουργία ενός πίνακα που για κάθε κατηγορία παράγωγων ή σύνθετων θα έπρεπε να περιέχει σχετικές λέξεις από το κείμενο 4, [[Θαλάσσια ρύπανση](#)] 1^η Ενότητα του Τετραδίου Εργασιών Νεοελληνικής Γλώσσας Β΄ Γυμνασίου σελ. 12).

Η εκπαιδευτικός ενθάρρυνε τους μαθητές να καταθέσουν απορίες/σχόλια ή να την εμπλουτίσουν με παραδείγματα σε σελίδα στο Wiki της τάξης που η ίδια είχε αναρτήσει πηγές για τη θεωρία. Η Εικόνα 1 που ακολουθεί είναι από τη σελίδα του Wiki με τη θεωρία.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Μίωση

3/24

(Κείμενο 2 σελ. 11 Τεμάχια εργασιών)

<p><u>Παραφράσεις</u> εθνικές Αξιοπιστία Πολιτισμός Θρησκευτικός (Αγίου) Σταθμολογία Οικονομία</p> <p><u>Παραφράσεις</u> Αποχρηστικός [(βίος + μηχανή) + (κός)] ... μεσογειακός [(βίος + η) + (κός)] καταπολεμητικός (καταπολεμητικός) τμήμα οικονομικός (οικονομικός + κός)</p>	<p><u>Σύνθετες με υπάρχοντα μέρη</u> Ευφροσύνη (Ευ + φροσ) Ευνοητική (Ευ + νοητική) Σταθμολογία (Στ + αθμολογία) Ευαίσθητος (Ευ + αίσθησις) καθυστάτης (κατά + ύστατος) (κατά + ύστατος) επισημαστικός (επισημαστικός) καταπολεμητικός (κατά + πολεμητικός) επίσημος (επί + σήμος) παραχρηστικός (παρα + χρηστικός) αποχρηστικός (απο + χρηστικός) καταπολεμητικός (κατά + πολεμητικός) οικονομικός (οικονομικός) βιολογικός (βιο + λογικός) σταθμολογικός (σταθμολογικός) οικονομικός (οικονομικός)</p>	<p><u>Σύνθετες με λέξεις</u> Μαθησιακός (Μαθησιακός + κός) Πολιτισμικός (Πολιτισμικός + κός) Ευφροσύνη (Ευφροσύνη + κός)</p> <p><u>ΛΕΞ. με γράμματα</u> μεσογειακός (μεσογειακός + κός) Μαθησιακός (Μαθησιακός + κός)</p>
---	--	---

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Παράγοντες	Ρίσικος	Σύνθετες	
οικονομική	απειλές	Με αλγόριθμο	
σφαιρική	ακτίες	επικοινωνία	παραβολική
δαδίσια	ρύπανση	επιπτώσεις	απορροών
επιχειρησιακές	κόλυμα	επισημάνει	υπόγειων
φυσική	ουσίες	αυξημένη	υψάλα
οικολογική	οργανική	αυξημένη	χρημώς
Ανθρώπινα		αποτελεί	αποτελέσματα
		επιχειρησιακή	εξαρτημένη
Διατάξεις	Παραδοχές	πληθυσμό	Στατιστική
Επιχειρησιακή	Βιομηχανική	Βιοφ. απόδοση	επιχειρησιακή
οδηγεί	απορροή	διεπιχειρησιακή	διαύλους
οξυγόνο	Ευρωπαϊκό	κλιμακωτή	επίτευξη
οικονομικά	Μεσομακρές	δραστηριότητες	πρωτογενείς
Μεσοβίος	περιβαλλοντική	Λοιπότες	υπερβολική
υδροφόρων	υπερβολική	Ορεογενείς	υψηλή
βροχολίτις	οικολογική		
Τοπογραφικές			
Απορροή			
μελέτη			
επίτευξη			

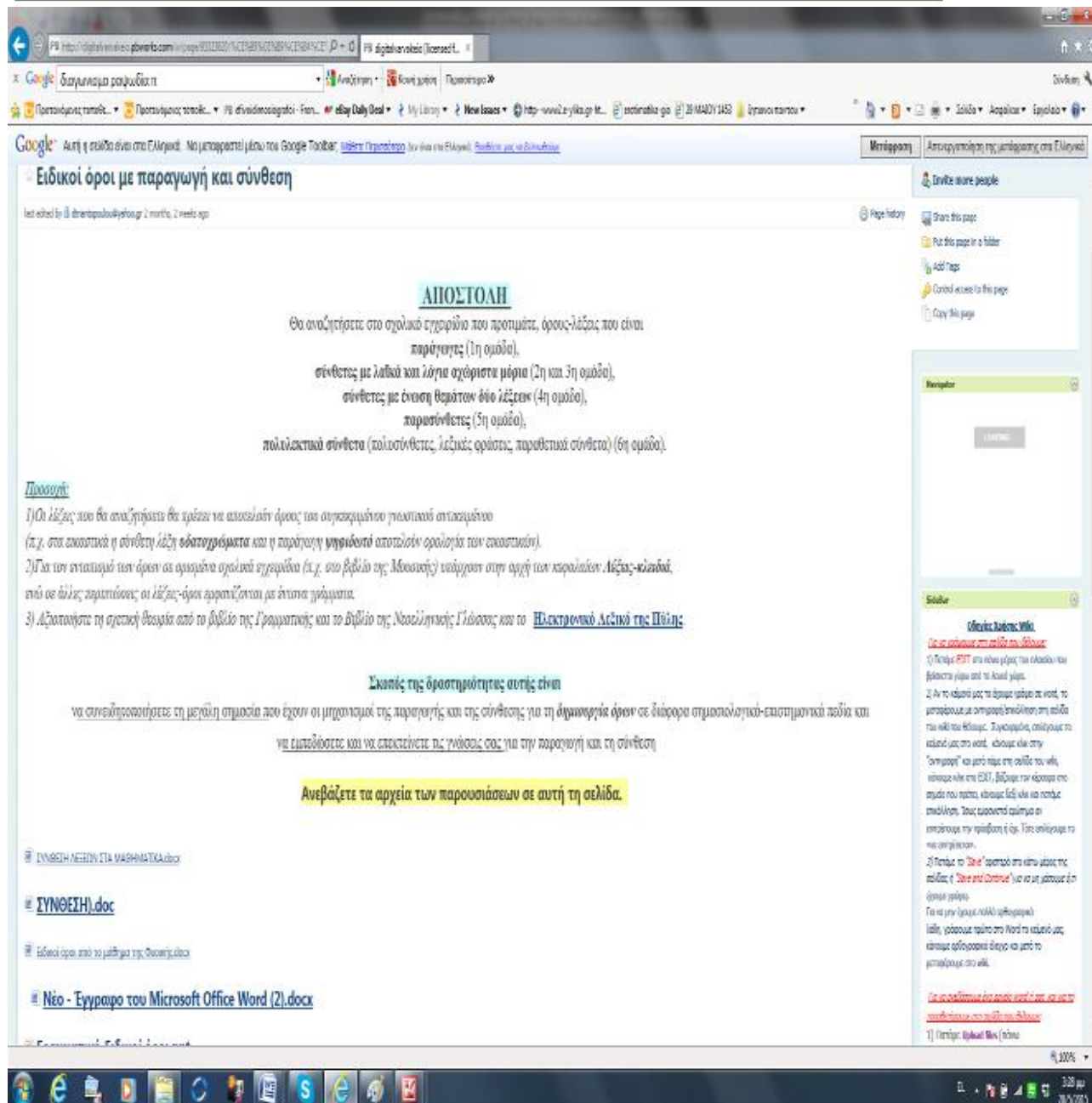

Στη συνέχεια, αφού τονίστηκε η σημασία της παραγωγής και της σύνθεσης στη δημιουργία των ειδικών όρων (δόθηκαν και σχετικά παραδείγματα), μοιράστηκε το [Φύλλο Εργασίας](#) και ορίστηκε η αποστολή των μαθητών. Συγκεκριμένα, ως αποστολή των μαθητών ορίστηκε να αναζητήσουν και να εντοπίσουν στο σχολικό εγχειρίδιο της προτίμησής του ανά ομάδες λέξεις/ειδικούς όρους: παράγωγες (1η ομάδα), σύνθετες με λαϊκά και λόγια αχώριστα μόρια (2η και 3η ομάδα), σύνθετες με ένωση θεμάτων δύο λέξεων (4^η ομάδα), παρασύνθετες (5^η ομάδα), πολυλεκτικά σύνθετα (πολυσύνθετες, λεξικές φράσεις, παραθετικά σύνθετα) (6^η ομάδα), να καταγράψουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους σε αρχείο Word ή PowerPoint και να τα παρουσιάσουν στην ολομέλεια.

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες μόνοι τους και άρχισαν να υλοποιούν την αποστολή τους. Συγκεκριμένα, συγκροτήθηκαν 7 ομάδες από τις οποίες πέντε τετραμελείς ασχολήθηκαν με ειδικούς όρους στα μαθηματικά, μία τετραμελής με όρους της φυσικής και μία τριμελής με όρους της νεοελληνικής γραμματικής. Στο υπόλοιπο της ώρας οι ομάδες άρχισαν να ασχολούνται με τις δραστηριότητες του [Φύλλου Εργασίας](#) που αντιστοιχούσαν στην ομάδα τους.

3^η διδακτική ώρα

Από την εκπαιδευτικό δημιουργήθηκε σελίδα στο Wiki της τάξης, για να αναρτήσουν οι μαθητές τις εργασίες τους, όταν τις ολοκληρώσουν, στην οποία καταγράφηκε συνοπτικά και η αποστολή των μαθητών. Η Εικόνα 2 που ακολουθεί, απεικονίζει τον χώρο αυτό στο Wiki.

Εικόνα 2

Οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες και όταν ολοκλήρωσαν την εργασία τους την ανάρτησαν στη σελίδα του wiki. Η εκπαιδευτικός την ώρα αυτή βοηθούσε τους μαθητές σε προβλήματα που ενδεχομένως αντιμετώπιζαν. Τα πολλά ερωτήματα

σχετίζονταν με λέξεις που έπρεπε να δημιουργήσουν και με τη χρήση των ηλεκτρονικών λεξικών του κόμβου.

4^η διδακτική ώρα

Στην ολομέλεια παρουσιάστηκαν οι εργασίες των μαθητών (βλ. Τεκμήρια). Σχολιάστηκαν όσον αφορά στην τήρηση των οδηγιών του Φύλλου Εργασίας, στην επαρκή αξιοποίηση του PowerPoint και του Word και στη σκηνική παρουσία. Μετά από κάθε παρουσίαση, οι ομάδες αυτοαξιολογούνταν, ενώ η ολομέλεια έθετε ερωτήματα στην ομάδα και σχολίαζε την παρουσίαση με βάση τους παραπάνω άξονες. Ο εκπαιδευτικός στη φάση αυτή παρενέβαινε, όπου προέκυπταν προβλήματα, συντονίζοντας τη συζήτηση.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ

ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Θα αναζητήσετε στο σχολικό εγχειρίδιο που προτιμάτε ειδικούς όρους (λέξεις) που είναι παράγωγες (1η ομάδα), σύνθετες με λαϊκά και λόγια αχώριστα μόρια (2η και 3η ομάδα), σύνθετες με ένωση θεμάτων δύο λέξεων (4^η ομάδα), παρασύνθετες (5^η ομάδα), πολυλεκτικά σύνθετα (πολυσύνθετες, λεξικές φράσεις, παραθετικά σύνθετα) (6^η ομάδα).

*Οι λέξεις που θα αναζητήσετε θα πρέπει να αποτελούν όρους του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου (π.χ. στα εικαστικά η σύνθετη λέξη **υδατοχρώματα** και η παράγωγη **ψηφιδωτό** αποτελούν ορολογία των εικαστικών). Επιπλέον, για τον εντοπισμό των όρων σε ορισμένα σχολικά εγχειρίδια (π.χ. στο βιβλίο της Μουσικής) υπάρχουν στην αρχή των κεφαλαίων **Λέξεις-κλειδιά**, ενώ σε άλλες περιπτώσεις οι λέξεις-όροι εμφανίζονται με έντονα γράμματα.*

Αξιοποιήστε τη Θεωρία

Α) Γραμματική, σελίδα 158 -162

Β) Βιβλίο «Νεοελληνική Γλώσσα Β Γυμνασίου» (Αχώριστα μόρια σελ. 18, Σημασία συνθέτων Συνδετικό φωνήεν 38-39, Α συνθετικό 52, Β συνθετικό 83, Οικογένειες λέξεων σελ 94, Παρασύνθετα 125, Πολυλεκτικά σύνθετα 128),

Γ) Ιστοσελίδα Ελληνικός πολιτισμός

(<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/Theoria%20Nea/Paragogi-Sinthesi-NE.htm>)

ΟΜΑΔΑ 1:

1. Εντοπίστε **5 παράγωγες λέξεις** στο σχολικό εγχειρίδιο που αποτελεί το αντικείμενο μελέτης της ομάδας σας. Βρείτε **τις πρωτότυπες λέξεις** από τις οποίες προέρχονται οι λέξεις που εντοπίσατε και τις **παραγωγικές τους καταλήξεις (επιθήματα)**.
2. Να βρείτε σε ποιο **μέρος του λόγου** ανήκουν οι παράγωγες λέξεις (παράγωγα ρήματα, παράγωγα ουσιαστικά, παράγωγα επίθετα, παράγωγα επιρρήματα) και σε ποιο μέρος του λόγου ανήκουν οι λέξεις από τις οποίες παράγονται.
3. Να σχηματίσετε **καινούριες λέξεις** με το ίδιο επίθημα που να εντάσσονται στο ίδιο σημασιολογικό-επιστημονικό πεδίο. Κατά τη διερεύνησή σας μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το **Ηλεκτρονικό Λεξικό της Πύλης**.

Την πορεία και τα αποτελέσματα της έρευνάς σας τα καταγράφετε σε αρχείο word ή σε αρχείο ppt και τα ανεβάζετε στη σελίδα του wiki “Ειδικοί όροι με παραγωγή και σύνθεση»

ΟΜΑΔΑ 2 & ΟΜΑΔΑ 3:

1. Εντοπίστε **5 σύνθετες λέξεις** στο σχολικό εγχειρίδιο που αποτελεί το αντικείμενο μελέτης της ομάδας σας, που έχουν δημιουργηθεί με **προθηματοποίηση**. Να βρείτε τις **πρωτότυπες λέξεις** από τις οποίες προέρχονται. Τι σημασία προσδίδουν τα προθήματα σε αυτές; Τα προθήματα αυτά ποια προέλευση γλωσσική έχουν; Κατά τη διερεύνησή σας μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Ηλεκτρονικό Λεξικό της Πύλης](#).
2. Να αντικαταστήσετε τα προθήματα που εντοπίσατε στις παραπάνω λέξεις με άλλα προθήματα που μπορείτε να βρείτε στο [Ηλεκτρονικό Λεξικό της Πύλης](#). Σχηματίστε **δύο καινούριες λέξεις** που να ανήκουν στο ίδιο σημασιολογικό-επιστημονικό επίπεδο με τα νέα προθήματα. Ποια ιδιαίτερη σημασία προσδίδουν τα νέα προθήματα που χρησιμοποιήσατε στις καινούριες λέξεις σας;

Την πορεία και τα αποτελέσματα της έρευνάς σας τα καταγράφετε σε αρχείο word ή σε αρχείο ppt, και τα ανεβάζετε στη σελίδα του wiki “Ειδικοί όροι με παραγωγή και σύνθεση»

ΟΜΑΔΑ 4:

1. Εντοπίστε **5 σύνθετες λέξεις** στο σχολικό εγχειρίδιο που αποτελεί το αντικείμενο μελέτης της ομάδας σας, που έχουν δημιουργηθεί με **ένωση λέξεων** και χωρίστε τες στα δύο συνθετικά τους. Σε ποιο μέρος του λόγου ανήκει το καθένα συνθετικό τους; Σε ποιο μέρος του λόγου ανήκει η σύνθετη λέξη;
2. **Με βάση τη σημασία τους** σε ποια κατηγορία ανήκουν οι σύνθετες λέξεις που εντοπίσατε (στα παρατακτικά, αντικειμενικά, προσδιοριστικά ή κτητικά σύνθετα);
3. Η διαδικασία της σύνθεσης επιβάλλει αλλαγές στα συνθετικά; Με βάση την απάντηση στο προηγούμενο ερώτημα πρόκειται για **γνήσια** ή **καταχρηστική** σύνθεση;

Την πορεία και τα αποτελέσματα της έρευνάς σας τα καταγράφετε σε αρχείο word ή σε αρχείο ppt, και τα ανεβάζετε στη σελίδα του wiki “Ειδικοί όροι με παραγωγή και σύνθεση»

ΟΜΑΔΑ 5:

1. Εντοπίστε **5 παρασύνθετες λέξεις** στο σχολικό εγχειρίδιο που αποτελεί το αντικείμενο μελέτης της ομάδας σας, χωρίστε τες στα συνθετικά τους και εντοπίστε την παραγωγική τους κατάληξη. Κατά τη διερεύνησή σας μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Ηλεκτρονικό Λεξικό της Πύλης](#).
2. Σε ποιο **μέρος του λόγου** ανήκει το καθένα συνθετικό τους; Σε ποιο μέρος του λόγου ανήκει η παρασύνθετη λέξη;
3. Ποια σημασία προσδίδει στην παρασύνθετη λέξη η παραγωγική της κατάληξη;

4. Δημιουργήστε νέες παρασύνθετες λέξεις με βάση τις ίδιες σύνθετες λέξεις χρησιμοποιώντας άλλες παραγωγικές καταλήξεις.

Την πορεία και τα αποτελέσματα της έρευνάς σας τα καταγράφετε σε αρχείο word ή σε αρχείο ppt και τα ανεβάζετε στη σελίδα του wiki «Ειδικοί όροι με παραγωγή και σύνθεση»

ΟΜΑΔΑ 6:

1. Εντοπίστε **5 πολυσύνθετες λέξεις** στο σχολικό εγχειρίδιο που αποτελεί το αντικείμενο μελέτης της ομάδας σας και χωρίστε τις στα συνθετικά τους. Κατά τη διερεύνησή σας μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Ηλεκτρονικό Λεξικό της Πύλης](#).
2. **Με βάση τη σημασία τους** σε ποια κατηγορία ανήκουν οι πολυσύνθετες λέξεις που εντοπίσατε (στα παρατακτικά, αντικειμενικά, προσδιοριστικά ή κτητικά σύνθετα);
3. Εντοπίστε **λεξικές φράσεις** στο σχολικό εγχειρίδιο που αποτελεί το αντικείμενο μελέτης της ομάδας σας. Από ποια μέρη του λόγου αποτελούνται και ποια είναι η ιδιαίτερη σημασία τους; Κατά τη διερεύνησή σας μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Ηλεκτρονικό Λεξικό της Πύλης](#).
4. Εντοπίστε **παραθετικά σύνθετα** στο σχολικό εγχειρίδιο που αποτελεί το αντικείμενο μελέτης της ομάδας σας. Ποια είναι η σημασιολογική σχέση που συνδέει τις δύο λέξεις; Κατά τη διερεύνησή σας μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Ηλεκτρονικό Λεξικό της Πύλης](#).

Την πορεία και τα αποτελέσματα της έρευνάς σας τα καταγράφετε σε αρχείο word ή σε αρχείο ppt και τα ανεβάζετε στη σελίδα του wiki «Ειδικοί όροι με παραγωγή και σύνθεση»

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Σε μία πιο διευρυμένη εκδοχή του σεναρίου η κάθε ομάδα θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα λεξικό ορολογίας, το οποίο θα εμπεριείχε εκτός από τον τρόπο σχηματισμού των λέξεων και άλλες πληροφορίες (ορισμό σύντομο και εκτενή, σύνδεση με το λεξικό Τριανταφυλλίδη, παραδείγματα χρήσης, εικόνες, κλπ.).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο κύλησε ευχάριστα. Οι μαθητές οργανώθηκαν και σε σύντομο χρονικό διάστημα έφεραν σε πέρας την αποστολή τους. Ιδιαίτερη δυσκολία συνάντησε μόνο η ομάδα 2 και 3 στη σημασία των προθημάτων, η ομάδα 5 στην εύρεση παρασύνθετων όρων. Το κομμάτι των παρουσιάσεων ήταν όμως κάπως κουραστικό για την ολομέλεια.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Παυλίδου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: για διαθεματικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της ζώνης φιλολογικών μαθημάτων και με άλλα γνωστικά αντικείμενα, για ημιτυπικές και άτυπες σχολικές πρακτικές, με διαδραστικούς πίνακες και φορητούς υπολογιστές*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, 2011. *Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο*. ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα)- Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Αθήνα. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο:

[Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Γυμνάσιο](#). [28/9/2014]

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. 2003. *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

